

mitelně charakterizovat. Zde jsou prezentovány méně známé školy a jejich teorie (*Summerhilská škola a antiautoritativní výchova; Školy s koncepcí pedagogiky oslobodenia; Prvá uličná škola a uličné školy; Tvinské školy; Jasle a materská škola Diana Reggio Emilia; Prvá komunitná škola a komunitné školy súčasnosti; Clonlara; Wondertree-alternatívna vzdelávacia organizácia; Domáca škola; Horské siesto her; Škola detí; Škola číslo 1317 v Moskve; Škola typu Sudbury; Škola pre každého; Prériová škola a nové školy vo Francúzku; Školy s otvoreným vyučovaním; Škola s programom Integrované tematické vyučovanie; Zsolnaiov program a škola v Törökbálinte*).

K důležitým oblastem patří i třetí oddíl textu, zabývající se přínosem reformně-pedagogických a alternativních škol pro reformu školy. Autorka naznačuje možnosti využití pozitivních aspektů pro dnešní školy na Slovensku a uvádí mnohé náměty pro školskou praxi – a to v kontextu historickém, současném i perspektivním (*Reformnopedagogické a alternativné školy-podnety pre reformu školy; Konkrétne podnety pre rozvoj pedagogické teorie a praxe*). Zajímavé inspira-

ce zohledňuje i v souvislosti s několikaletým procesem transformace školství na Slovensku.

Text je zajímavou inspirací nejenom pro pregraduální i postgraduální studium na školách pedagogického zaměření, ale i pro samotnou školskou praxi. Jako celek bude jistě vyvolávat řadu diskusních otázek a podnětů pro další vědecké bádání v oblasti teorie, výzkumu i školské praxe. Předložená publikace je koncipována jako *vysokoškolská učebnice*. Je určena převážně studentům učitelství a studentům oboru pedagogika v prezenčním i kombinovaném studiu, ale také ostatním pracovníkům ve školství, kteří se potřebují v souvislosti se vstupem do Evropské unie orientovat v současné situaci a v mezinárodních trendech. Publikace se tak stává i určitou teoretickou oporou pro implementaci zahraničních zkušeností do národního vzdělávacího systému. A právě z tohoto kontextu vychází celkový obsah učebního textu i jeho zdařilé didaktické zpracování.

doc. PhDr. Alena VALIŠOVÁ, CSc.

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta

N'Dri T., Assié-Lumumba

CYBERSPACE, DISTANCE LEARNING, AND HIGHER EDUCATION IN DEVELOPING COUNTRIES

Leiden, Boston, Brill, 2004, s. 253, ISBN 90 04 13121 3

Sborník *Cyberspace, Distance Learning, and Higher Education in Developing Countries* editovala profesorka N'Dri T. Assié-Lumumba z Cornellovy University v New Yorku a vyšel pod hlavičkou Mezinárodních studií v sociologii a sociální antropologii. Kniha přináší mnoho zajímavých studií věnovaných problematice vzdělávání v rozvojových zemích za pomoci technologií.

V první studii analyzují Royale D. Cole a Raul Roman z Cornellovy univerzity předpoklady distančního vzdělávání v Africe za pomoci informačních technologií. Upozorňuje na nutnost budování telecenter (informačních center), která by sloužila místním obyvatelům nejen jako školící střediska při seznamování s informačními komunikačními technologiemi (ICT), ale zároveň by šířila osvětu například o AIDS. Především by tato centra měla sloužit potřebám místních komunit, například by mohla pomáhat rozvíjet obchod se vzdálenějšími oblastmi. Univerzity by měly na těchto projektech také spolupra-

covat například školením personálu. Nezastupitelnou roli by pak měly mít při aplikovaném výzkumu, který by měl zjišťovat potřeby místních komunit. Studenti by pak mohli absolvovat svou praxi právě v těchto telecentrech. Podle autorů této studie je ovšem zapojování univerzit do ICT revoluce malé a nedostatečné.

V další studii doktor Sy analyzuje možnosti využití ICT při spolupráci mezi africkými institucemi terciárního vzdělávání. Za hlavní překážku považuje špatné a nákladné telefonní spojení. Je však potřeba mít na paměti, že text je pět let starý a že v této oblasti došlo v Africe ke zlepšení. Univerzity by dle dr. Sy neměly pouze spolupracovat v oblasti ICT mezi sebou, ale i s průmyslem a neziskovými organizacemi a místními komunitami.

Třetí část knihy je případovou studií o realizaci projektu on-line learning community na University of South Afri-

ca. Podle autorů této studie se ukázalo, že internet jako nástroj distančního vzdělávání poskytuje oproti jiným nástrojům četné výhody. U videokonferencí a korespondenčních kurzů se ukázalo, že nejsou dostatečně interaktivní. Kurzy navíc nejsou příliš efektivní a šetrné k životnímu prostředí. Například v roce 1996 spotřebovala India Ghandi Open University na korespondenční kurzy 1100 tun papíru. Východiskem může být on-line learning komunita (OLC), kterou tvoří vyučující a studenti. Studenti mohou pracovat v týmu, mohou si vyměňovat svoje poznatky a řešit společně problémy. Nejedná se tedy jen o interaktivitu mezi učitelem a studentem, ale i mezi studenty vzájemně, což rozvíjí dovednosti jako je týmová práce a solidárnost. OLC rozvíjí též pocit sounáležitosti a podporuje přátelské vztahy mezi studenty. V případě potřeby osobní konzultace studentů a učitelů se ukázal jako výborný nástroj pro komunikaci e-mail.

Čtvrtá studie se zabývá pedagogickými přístupy a genderem v cyber-prostoru. Poukazuje na to, že tradičně byl přístup ke vzdělání limitován pro černošské obyvatele, ženy a venkovany a podle autorů této studie se problém nerovného přístupu týká i ICT. Ovšem jak je vidět ze sedmé studie, v Malajsii se tento trend výrazně mění a ženy už přestávají být upozadovány i v oblasti ICT.

V páté kapitole doktor Stanley Moyo z Africké virtuální univerzity a z Univerzity Zimbabwe rozebírá distanční a virtuální vysokoškolské vzdělávání v subsaharské Africe, a to především na příkladu Africké virtuální univerzity (AVU). AVU je projekt Světové banky, podporující vytvoření mezinárodní virtuální univerzity, na které participují univerzity z různých afrických zemích. Moyo odkazuje na dobré zkušenosti například z projektu University of the Arctic, což je univerzitní síť severských zemí, kterou však na rozdíl od AVU nelimituje nedostačující technická infrastruktura. Moyo navrhuje jakousi obdobu Boloňského

procesu pro Afriku, i když tento proces explicitně nezmiňuje. Svůj ideální projekt nazývá All Africa Virtual University. Podobně jako v případě Boloňského procesu by v jeho projektu měl fungovat kompatibilní transfer kreditů mezi zúčastněnými institucemi a i měly by se ustanovit jednotné nástroje na hodnocení kvality. Celkově vidí Moyo ve virtuálním vzdělávání možnost zvýšit dostupnost a kvalitu vysokoškolského vzdělávání v Africe, protože zde tradiční nástroje úplně nezabírají.

Šestá část je věnovaná analýze úspěšnosti projektu Frankofonních center distančního vzdělávání v Africe. Opět se jedná o projekt financovaný Světovou bankou. Kapitola analyzuje slabiny a silné stránky tohoto projektu a jeho napojení na Global Development Learning Network.

Sedmá kapitola pak představuje reformu vysokoškolského vzdělávání v Malajsii. Tato reforma směřuje k tomu, aby se Malajsie stala znalostní společností. K tomu má sloužit například výuka ICT již na středních školách. Studie ukazuje i důležitost soukromého vysokého školství pro rozvoj reformní vize.

Poslední studie pak shrnuje možnosti virtuálního vysokoškolského vzdělávání v Africe a Asii. Všímá si například problematiky nákladů a jako dobrý příklad jejich šetření uvádí Africkou virtuální univerzitu – projekt, na němž se podílí 22 afrických univerzit.

Celkově lze tuto publikaci doporučit všem, kteří se zajímají o problematiku distančního vzdělávání s využitím informačních technologií a o vysokoškolské vzdělávání v rozvojových ekonomikách.

Mgr. Jan BESEDA
Centrum pro studium vysokého školství, v.v.i.

